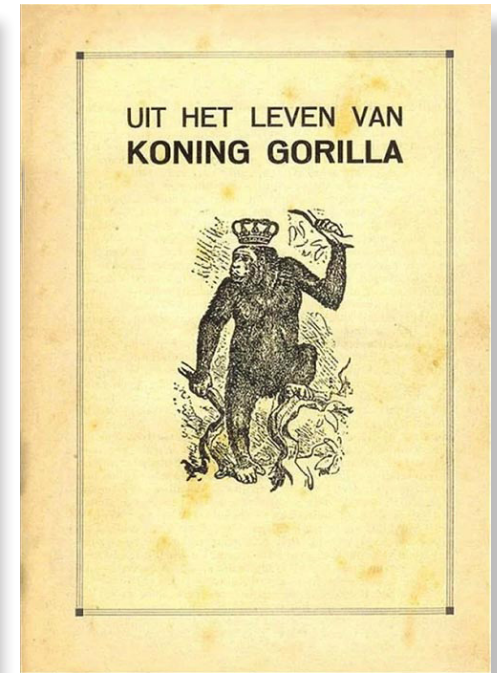

Socialisten

Het laatste kwart van de 19e eeuw was ook de tijd dat het socialisme in Amsterdam arriveerde. Er werd een vereniging Sociaal Democratische Vereniging (SDV) opgericht en er werd een tijdschrift *Recht Voor Allen* uitgegeven. Dat werd door colporteurs aan de man gebracht en dat veroorzaakte regelmatig opstootjes en handgemeen. Het socialisme was zó nieuw dat er eigenlijk alleen maar tegenstanders waren. Hoezo geen koningen meer? Heel Oranjeminnend Amsterdam zag die nieuwlichters helemaal niet zitten en attaqueerde de colporteurs regelmatig. En hoezee geen kerken meer? Heel confessi-oneel Amsterdam had ook een appeltje te schillen met de socialisten. En wat had 'de overheid' misdaan? Het werd tijd dat die overheid de socialisten even de oren ging wassen. En daartoe moest de politie opdraven. De Amsterdamse politiecommissaris J.D.Stork ontpopte zich als fanatiek socialistenvijager.

De vlam in de pan veroorzaakte de in 1887 verschenen brochure *Uit het leven van koning Gorilla*, die onder verantwoordelijkheid van de uitgever van *Recht voor Allen* was uitgegeven: Ferdinand Dome-la Nieuwenhuis. Daarmee werd koning Willem III bedoeld en hoe verhillend hij daarin ook beschreven werd als dronkaard, hoerenloper en machtswellusteling, iedereen wist exact wie bedoeld werd. Het schotschrift kwam kort voor de viering van de 70-ste verjaardag van de koning uit. In twee boekhandels in de Jordaan gingen de brochures over de toonbank maar dat kostte hen op zaterdagavond

- ▲ Het weekblad *Recht voor Allen* begon als socialistisch blad voor de Sociaal-Democratische Vereniging (SDV), daarna van de SDBond en tenslotte van de politieke partij SDP
- ▼ Omslag van de brochure *Uit het leven van koning Gorilla* -1887
- ▲ Café-bierhal De Leeuw van Waterloo op het Waterlooplein 62, vergaderplaats van de nieuwbakken socialisten

19 februari wel de ruiten. De Jordaan was nog steeds een Oranjabolwerk en zoiets liet men daar niet over z'n kant gaan. Op maandag 21 februari trok een legertje van zo'n 300 Jordanezen naar de vergaderplaats van de socialisten, *De Leeuw van Waterloo* op het Waterlooplein 62. De stoet liep met oranje vlaggen en een trompetter naar het socialistencafé en gooide daar alle ruiten in onder toezicht van de

inmiddels opgetrommelde politie.

Na deze heldendaad trok de stoet naar het Paleis op de Dam en vandaar naar de woning van burgemeester Van Tienhoven om een 'sere-nade' te brengen. Op weg naar huis ging de troep nog even langs bij de boekwinkels in de Jordaan om daar de rest van de inrichting kort en klein te slaan. Na al deze geweldplegingen deed de ook daar aanwezige politie (vijf agenten en een brigadier) niets..., helemaal niets. Op dinsdag de 22ste besloot de politie om alle sectiebureaus te versterken met elk 10 agenten maar ook werd het consigne gegeven terughoudend op te treden, mochten zich verdere ongeregelde heden voordoen. Niet dat de agenten zich daar iets van aantrokken toen het erop aankwam.

- ▲ *Paulus Jacobus Penning, socialist van het eerste uur en vriend van Domela Nieuwenhuis; hij baatte de bierhal op het Waterlooplein uit*
- *De vergaderzaal in het Volkspark aan de Buitensingel en hier vergaderde de SDB regelmatig en altijd was er politie in de zaal aanwezig; na de moordaan-slag op commissaris Stork zelfs gewapende politieagenten in burger en buiten een eenheid gereed om op bevel in te grijpen*

Oranjefurie

De socialisten op hun beurt versterkten het café op het Waterlooplein en hadden zich deze keer van vuurwapens voorzien. Ze lieten hun kameraad Penning niet alleen staan! Er waren zelfs enkele vrouwen aanwezig binnen. De politie was niet blij met deze verdediging van *De Leeuw van Waterloo* en soebatte dat de mensen toch naar huis moesten gaan. Het was immers rustig buiten?! Nog geen kwartier later stond opnieuw een meute Jordanezen voor de deur en dit keer hadden zij gelijkgestemde bewoners van de Jodenbuurt opgetrom-meld. Er stond een heel leger voor de deur. Uit het café werden een

aantal waarschuwingsschoten afgevuurd en daarop kwam de politie weer aandraven. Twee inspecteurs die naar binnen wilden om de gemeederen te sussen, kregen klappen en werden weer weggejaagd. Een twaalfstal socialisten deed een uitval, bewapend met stokken en biljartkeu's. Dat was het moment dat de politie het wel tijd vond worden op te treden en met de blanke sabel ging men die paar socialisten te lijf, onder stormachtige aanmoediging van de Oranjeklanten. Toen de politie enkele socialisten wilde arresteren werden die uit hun handen getrokken en door henzelf naar bureau Jonas Daniël Meijerplein opgebracht onder het toedienen van een voorschot op de afranseling die hen op het bureau sowieso nog te wachten stond. Steeds meer socialisten, ook de vrouwen, werden op deze manier in groepjes naar het bureau overgebracht onder het scanderen van "Leve de politie" en "hop, hop, hop, hangt de socialisten op".

De 'klassenstrijd' was geboren; de politie werd toegevoegd aan het rijtje gehate tegenstanders van het socialisme. In de Raad klonk kritiek op de rol van de politie in deze ongeregelde heden en Frank van der Goes trok in de Nieuwe Gids, het blad van de Tachtigers, van leer tegen het gebeuren, een moderne staat en stad onwaardig. De bestuurselite lachte in het vuistje en reageerde met geen woord. Het socialisme echter was niet meer onder de mat te vegen. Een kwart eeuw later maakte het politiek en maatschappelijk de dienst uit in Amsterdam.

- ▲ *Café Zincken op het Stationseiland, Westerdoorgang, een tijdje vergaderplaats van de socialisten dat door de politie in de figuur van commissaris Stork ontmoedigd werd; menig vergadering werd door Stork verstoord, de zaal ontruimd en socialisten gearresteerd*
- ◀ *Moordaanslag in 1886 op commissaris Stork door socialist J.H. Geel die hiervoor 8 jaar cel kreeg, ondanks dat hij alleen de hoed had geraakt*